

KHÔNG ĐỂ AI BỊ BỎ LẠI PHÍA SAU

KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH

An sinh xã hội cho nhóm lao động tự do, lao động khu vực phi chính thức và lao động di cư bị ảnh hưởng nặng nề bởi đại dịch COVID-19

Đại dịch COVID-19 đã bùng phát trên phạm vi toàn cầu. Tại Việt Nam, tính đến 8h00 ngày 6 tháng 4 năm 2020 ghi nhận 241 trường hợp mắc bệnh và chưa có trường hợp nào tử vong.

Ngay từ thời điểm rất sớm của đại dịch COVID-19, các cơ quan Nhà nước và người dân đã đoàn kết một lòng thực hiện quyết liệt và hiệu quả những chủ trương của Đảng và sự chỉ đạo, điều hành của Chính phủ trong ứng phó và ngăn chặn sự lây lan của đại dịch, đảm bảo sức khỏe, tính mạng và an sinh xã hội cho người dân. Tại các cuộc họp ứng phó, Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Xuân Phúc luôn nhấn mạnh tác động của dịch bệnh là rất lớn và đảm bảo an sinh xã hội cho người dân bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh là nhiệm vụ cấp thiết nhất của Việt Nam trong bối cảnh hiện nay. Ngày 1/4/2020, tại phiên họp thường kỳ tháng 3 của Chính phủ, Thủ tướng đã giao Bộ Kế hoạch và đầu tư phối hợp với một số bộ, ngành liên quan rà soát kỹ, tiếp thu các ý kiến, hoàn thiện dự thảo Nghị quyết về gói an sinh xã hội để trình Thủ tướng ký ban hành. Với kết quả bước đầu như vậy, Chính phủ Việt Nam đạt tín nhiệm cao trong khu vực và trên thế giới trong ứng phó đại dịch COVID-19.

Mạng lưới các Tổ chức Hành động vì Lao động di cư (Mnet) và tổ chức Oxfam tại Việt Nam hoan nghênh và đánh giá cao nội dung dự thảo Nghị quyết hỗ trợ người dân gặp khó khăn do đại dịch COVID-19 gây ra, trong đó đề cập tới 6 nhóm đối tượng được hỗ trợ, bao gồm người có công với cách mạng, đối tượng bảo trợ xã hội, hộ nghèo, hộ cận nghèo, người lao động bị tạm hoãn hợp đồng lao động, nghỉ không lương tại các doanh nghiệp, hộ kinh doanh cá thể có doanh thu khai thuế dưới 100 triệu đồng/năm tạm ngừng kinh doanh, lao động không có giao kết hợp đồng lao động, mất việc làm. Chúng tôi cũng đồng tình với ý kiến của Thủ tướng tại cuộc họp ngày 4/4/2020 rằng cần phải sớm thông qua gói an sinh xã hội, không để người dân phải chờ đợi thêm và nguyên tắc "nếu còn sót đối tượng này, đối tượng kia mà xã hội quan tâm thì tiếp tục bổ sung".

Để đồng hành với Chính phủ Việt Nam, đảm bảo không ai bị bỏ lại phía sau, Mnet và tổ chức Oxfam tại Việt Nam đã tiến hành đánh giá nhanh các nhóm đối tượng bị ảnh hưởng lớn bởi đại dịch COVID-19; theo đó, bên cạnh 6 nhóm đối tượng như đã

đề cập trong dự thảo Nghị quyết của Chính phủ, kết quả đánh giá cho thấy nhóm người lao động tự do, lao động di cư làm trong khu vực kinh tế phi chính thức là các nhóm đang chịu tác động nặng nề về mất việc, thiếu việc và giảm thu nhập do đại dịch COVID-19; tuy nhiên, các nhóm này chưa được chú trọng trong dự thảo Nghị quyết của Chính phủ.

Đánh giá nhanh của chúng tôi được thực hiện trong nửa cuối tháng 3/2020, với khoảng 2000 người lao động di cư làm việc trong khu vực kinh tế phi chính thức tại Hà Nội và TP Hồ Chí Minh, là thành viên của Mnet, cho thấy đại dịch COVID-19 hiện đang có ảnh hưởng nghiêm trọng tới việc làm và thu nhập của người lao động tự do, lao động di cư làm trong khu vực kinh tế phi chính thức, bao gồm người thu gom rác, người giúp việc gia đình, người bán hàng rong, người buôn bán nhỏ không có giấy phép kinh doanh, người lái xe ôm, xe taxi, người làm nghề bốc vác xe đẩy tại các chợ đầu mối, và người giúp việc tại các cơ sở dịch vụ kinh doanh ngành dịch vụ.

Ngay cả trong điều kiện bình thường, mức thu nhập cơ bản của hầu hết lao động di cư chưa đáp ứng đủ nhu cầu sống tối thiểu¹. Lao động trong khu vực kinh tế phi chính thức, đặc biệt là lao động di cư, không được tiếp cận các chính sách an sinh xã hội, do đa phần họ không có hợp đồng lao động; không có bảo hiểm xã hội, cơ hội việc làm. Thu nhập của các nhóm này rất bấp bênh và thường chịu ảnh hưởng nghiêm trọng bởi các cú sốc.

Kết quả khảo sát nhanh ghi nhận hầu hết nhóm lao động này hiện nay bị giảm hoặc mất việc làm, mất và giảm sút nghiêm trọng thu nhập.

Người giúp việc gia đình đa số làm theo giờ và không có hợp đồng lao động nên không có bất kỳ cam kết lâu dài về công việc và khi mất việc làm người lao động không được hưởng bất kỳ quyền lợi gì.

Người giúp việc tại các cơ sở dịch vụ kinh doanh và ngành dịch vụ và người bán hàng rong các mặt hàng không thuộc mặt hàng thiết yếu không được tiếp tục làm việc và kinh doanh khi thực hiện chính sách “giãn cách xã hội”. Chị T., thành viên CLB tự lực phường Phúc Xá, cho biết: *“Từ khi có dịch đến giờ, việc bán hàng ở các vỉa hè bị hạn chế và đến nay là dừng hẳn để phòng lây nhiễm bệnh. Tôi cũng hiểu đây là biện pháp hết sức cần thiết để bảo vệ sức khỏe của mọi người. Tuy nhiên, do chi tiêu của tôi và gia đình phụ thuộc hoàn toàn vào việc bán hàng hàng ngày, bây giờ không đi bán hàng, không có ai thuê làm việc nên tôi đang phải cầm cự cho các chi tiêu ăn uống, sinh hoạt tối thiểu hàng ngày”*.

Một số lớn người lái xe ôm, taxi trong tình trạng vay nợ để mua phương tiện kinh doanh hiện đang mất việc làm, mất khả năng trả nợ, nguy cơ rơi vào đói nghèo là rất cao.

¹ Oxfam, Rào cản Pháp luật và Thực tiễn đối với người lao động di cư trong tiếp cận các dịch vụ an sinh xã hội, 2016, trang 20

Người thu gom rác vẫn hàng ngày thực hiện công việc thu gom rác, đối mặt với nguy cơ phơi nhiễm dịch bệnh cao. Tuy nhiên, họ không có đủ các hướng dẫn và hỗ trợ trang thiết bị phù hợp để phòng chống lây nhiễm.

Một số lao động di cư do không có việc làm đã kịp thời về quê, nhưng còn khoảng trên 50% lao động vẫn đang ở tại Hà Nội, nhưng không có việc làm và thu nhập. Trong khi đó, đa số họ vẫn phải chi trả các chi phí hàng tháng như nhà ở, điện nước, và không có sự hỗ trợ từ gia đình ở quê. Họ đang đối mặt với tình trạng thiếu lương thực, thực phẩm thiết yếu.

Các nhóm lao động tự do, lao động di cư cũng thiếu các phương tiện bảo hộ (khẩu trang đảm bảo chất lượng, nước rửa tay sát khuẩn...) và thiếu kiến thức về phòng ngừa và bảo vệ trước các nguy cơ.

Với kết quả đánh giá nhanh nêu trên, chúng tôi khuyến nghị:

1. Chính phủ đảm bảo người lao động tự do, lao động di cư ở khu vực phi chính thức gồm (1) lao động giúp việc gia đình, (2) người bán hàng rong, (3) lao động thu gom rác (4) Người làm nghề bốc vác xe đẩy tại các chợ đầu mối, (5) lái xe ôm, (6) lái xe taxi (không có hợp đồng lao động), và (7) người giúp việc tại các cơ sở dịch vụ kinh doanh và ngành dịch vụ, là nhóm đối tượng được hưởng trợ cấp từ chính sách an sinh xã hội của Chính phủ dành cho người dân bị ảnh hưởng bởi COVID-19.
2. Xây dựng các chính sách ưu đãi vay tín dụng với lãi suất vay phù hợp của Ngân hàng chính sách xã hội, áp dụng tương tự như hộ nghèo hoặc hộ cận nghèo, giãn nợ, giảm lãi suất cho các khoản vay thương mại hiện tại cho các nhóm trên.
3. Cung cấp thông tin, kiến thức hướng dẫn cách thức bảo vệ khỏi các nguy cơ lây nhiễm bệnh dựa trên đặc thù môi trường làm việc của từng nhóm lao động tự do và lao động di cư; đặc biệt hỗ trợ trang thiết bị bảo hộ phòng chống virus SARS-CoV-2 cho người thu gom rác.
4. Nguồn ngân sách hỗ trợ cho các nhóm người lao động di cư bị ảnh hưởng bởi dịch COVID-19 ở trên được tính toán và chi trả từ nguồn ngân sách địa phương nơi người lao động di cư đang làm việc (nơi đến).
5. Cán bộ LĐTĐBXH và chính quyền địa phương nơi người lao động di cư đang làm việc và cư trú cần chủ động có các tiêu chí để xác định đúng đối tượng được thụ hưởng chính sách. Việc xác định tiêu chí, đối tượng thụ hưởng, và triển khai gói hỗ trợ nên tham vấn và phối hợp với các tổ chức xã hội, nhằm huy động sự tham gia, đóng góp nguồn lực xã hội hiệu quả và đảm bảo các nhóm bị ảnh hưởng nặng nề nhận được sự hỗ trợ.
6. Chúng tôi gợi ý một số tiêu chí xác định đối tượng lao động tự do, lao động di cư được thụ hưởng bởi chính sách hỗ trợ gồm: (1) không có hợp đồng lao động, hoặc có ký hợp đồng lao động nhưng bị hủy hợp đồng do dịch bệnh; (2) hiện có mức thu nhập dưới mức thu nhập tối thiểu theo quy định; (3) hiện

đang thuê trọ trên địa bàn – đối với người lao động di cư; (4) hiện giảm hoặc không có việc làm do ảnh hưởng của dịch bệnh; (5) đang có vay ngân hàng để buôn bán, kinh doanh nhỏ; (6) người lao động và thành viên trong gia đình bị bệnh hiểm nghèo; (7) công việc có nguy cơ lây nhiễm cao; và (8) Căn cứ trên số người thực tế có trên địa bàn mà không gắn kết với yêu cầu có đăng ký hộ khẩu và đăng ký thường trú.

=====

Về chúng tôi

Mạng lưới Hành động vì Lao động di cư (Mnet), gồm 06 tổ chức thành viên, bao gồm Viện Phát triển Sức khỏe Cộng đồng Ánh Sáng (LIGHT) Trung tâm Nghiên cứu Giới, Gia đình và Phát triển Cộng đồng (GFCD), Trung tâm Phát triển và Hội nhập (CDI), và Trung tâm Nghiên cứu, Tư vấn Công tác Xã hội và Phát triển Cộng đồng (SDRC), Hội Bảo trợ tư pháp cho người nghèo Việt Nam (VIJUSAP), và Trung tâm Nghiên cứu Hỗ trợ Gia đình và Phát triển Cộng đồng (CFSCD) - đã có nhiều nỗ lực trong việc bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp cho người lao động di cư tại Việt nam trong nhiều năm qua.

Oxfam là một liên minh quốc tế gồm 20 tổ chức cùng phối hợp hoạt động tại hơn 90 quốc gia trên thế giới. Chúng tôi là một phần của phong trào toàn cầu nhằm đem lại tác động lớn hơn trong nỗ lực xóa đói giảm nghèo và đấu tranh cho bình đẳng. Tại Việt Nam, Oxfam nỗ lực hoạt động tạo ra những chuyển biến tích cực trong chính sách, thực hành và niềm tin, từ đó cải thiện căn bản đời sống của nhóm người nghèo và dễ bị tổn thương, và đảm bảo tất cả công dân cùng có cơ hội được hưởng quyền của mình. Hoạt động của Oxfam tại Việt Nam tập trung vào các lĩnh vực phát triển nông thôn, giảm thiểu rủi ro và ứng phó với biến đổi khí hậu và thảm họa, phát triển xã hội dân sự và cộng đồng thiểu số, nâng cao vị thế phụ nữ.

Mnet và Oxfam luôn sẵn sàng đóng góp tích cực vào những nỗ lực của Chính phủ để không ai bị bỏ lại phía sau.

Thông tin liên hệ

Mnet: Bs. Hoàng Yến, Quản lý Chương trình Viện LIGHT,
Email: yen.nguyenhoang@lightvietnam.org; ĐT: 037 896 8941

Oxfam: Lê Thúy Hạnh, Quản lý Dự án Quyền Lao động,
Email: hanh.lethuy@oxfam.org; ĐT: 0983 000 683

TM. Mạng lưới Mnet

Trưởng ban điều hành Mnet
P.Viện trưởng Viện Phát triển Sức khỏe Cộng đồng – LIGHT
Nguyễn Thu Giang

TM. Tổ chức Oxfam tại Việt Nam

Giám đốc Quốc gia
Babeth Ngọc Hân Lefur